Ses Olayları ve Yazıma Etkisi

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Ünlü düşmesi:** İki heceli bazı kelimelere ünlüyle başlayan bir ek gelince ikinci hecedeki ünlü düşer: ağız → ağzı, burun → burnu, omuz → omzu, oğul → oğlu.
- **Ünlü daralması:** Sonu "a, e" ile biten fiillere **-yor** eki gelince bu ünlüler "ı, i, u, ü" olur: başla-yor → başlıyor, bekle-yor → bekliyor, de-yor → diyor. "Başlayacak" gibi kelimelerde daralma olmaz.
- **Ünsüz yumuşaması:** Sonu **p, ç, t, k** ile biten kelimelere ünlüyle başlayan ek gelince bu sesler **b, c, d, ğ/g** olur: kitap → kitabı, ağaç → ağacı, kanat → kanadı, renk → rengi. Tek heceli kelimelerin çoğunda yumuşama olmaz: top → topu, saç → saçı.
- **Ünsüz benzeşmesi:** Sonu sert ünsüzle (f, s, t, k, ç, ş, h, p) biten kelimelere c, d, g ile başlayan ek gelince bu sesler **ç, t, k** olur: kitap-da → kitapta, yap-dı → yaptı, balık-cı → balıkçı.
- **Ünsüz türemesi:** Bazı kelimelerde ek alınca ya da "etmek, olmak" ile birleşince son ünsüz ikizleşir: his → hisset, af → affet, hak → hakkı, zan → zannetmek, sır → sırrı.
- **Ünlü türemesi:** Bazı kelimelerde ek alınca araya bir ünlü girer: bir-cik → biricik. Ses olaylarını bilmek kelimeleri **doğru yazmamızı** sağlar.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Kelimeleri, içerdikleri ses olayıyla eşleştiriniz.
1) burnu 2) bekliyor 3) kitabı 4) hisset
a) Ünlü daralması b) Ünsüz türemesi c) Ünlü düşmesi ç) Ünsüz yumuşaması

2 "ağız + ı → ağzı"
Bu kelimede hangi ses olayı görülür?
A) Ünsüz yumuşaması B) Ünlü daralması C) Ünsüz benzeşmesi D) Ünlü düşmesi

3 "kitap" kelimesine "-ı" eki getirilince oluşan kelimeyi yazınız. Hangi ses olayı görülür?

4 "bekle" fiiline "-yor" eki getirilince oluşan kelimeyi yazınız. Hangi ses olayı görülür?

5 "his" kelimesi "etmek" fiiliyle birleşince nasıl yazılır? Hangi ses olayı görülür?

6 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru olanlar için **D**, yanlış olanlar için **Y** yazınız.
(…) Ünsüz yumuşamasında p, ç, t, k sesleri b, c, d, ğ olur.
(…) Ünlü daralması en çok "-yor" eki alan fiillerde görülür.
(…) "Kitapta" kelimesinde ünsüz yumuşaması vardır.
(…) "Oğlu" kelimesinde ünlü düşmesi vardır.

7 Kelimelerle ekleri birleştirerek doğru biçimde yazınız.
a) yap + dı b) dolap + da c) balık + cı

8 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde **ünsüz yumuşaması** vardır?
A) topu B) saçı C) kitapta D) ağacı

9 Aşağıdaki kelimelerden hangisi **yanlış** yazılmıştır?
A) başlıyor B) başlıyacak C) bekliyor D) diyor

10 "Ağabeyim, elini omzuma koyup gülümsedi."
Cümlede ses olayına uğramış kelimeyi bulunuz ve ses olayının adını yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Metinde ses olaylarına uğrayan ama **yanlış yazılmış** altı kelime vardır. Bu kelimeleri bulup doğrularını yazınız.

> Komşumuzun oğulu Emre, sabah erkenden bahçeye çıktı. Dolapdan aldığı sepeti kolunun altına sıkıştırdı. Bahçedeki elma ağaçının altında dedesi onu bekleyordu. Emre, dedesinin yardıma ihtiyacı olmadığını zanediyordu; ama sepet kısa sürede doldu. Sonunda ikisi, elmaları pazardaki tezgâhcı amcaya götürdüler.

12 Yukarıdaki metinde düzelttiğiniz kelimelerde hangi ses olaylarının görüldüğünü yazınız.

13 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde **ünlü türemesi** vardır?

A) biricik B) kitabı C) omzu D) hakkı

14 **Ünsüz benzeşmesine** uğramış iki kelime yazınız ve kelimeleri kök ile ek olarak gösteriniz.

15 Aşağıdaki kelimelerin hangisinde ünsüz yumuşaması **olmamıştır**?

A) kanadı B) rengi C) saçı D) dolabı

16 Aşağıdaki birleşmelerle oluşan kelimeleri yazınız. Ortak ses olayının adını belirtiniz.

a) ret + etmek b) af + etmek c) sır + ı

17 Tabloyu tamamlayınız.

Kelime + ek	Oluşan kelime	Ses olayı
burun + u		
de + yor		
çiçek + ci		
hak + ı		

18 Ünlü daralması ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Genellikle "-yor" eki alan fiillerde görülür.
B) Kelime sonundaki p, ç, t, k seslerinin değişmesidir.
C) Kelimenin ikinci hecesindeki ünlünün düşmesidir.
D) Sert ünsüzden sonra c, d, g seslerinin sertleşmesidir.

19 Cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulup düzeltiniz.
a) Babam bana küçük bir kitapcık aldı.
b) Kardeşim yemeğini yeyor.
c) Burunumu duvara çarptım.

20 "git + iyor → gidiyor"
Bu kelimede hangi ses olayı görülür? Açıklayınız.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Metni okuyunuz. Kalın yazılmış kelimelerde görülen ses olaylarını yazınız.

> Kış sabahı ninem, **omzuna** attığı şalıyla bahçeye çıktı. Kapının önündeki çınar **ağacının** dalları karla kaplanmıştı. Kuşlar, ninemin her sabah serptiği yemleri **bekliyordu**. Ninem, kuşların üşüdüğünü **hissetti** ve **sepetteki** ekmek kırıntılarını ağacın dibine serpti.

22 Yukarıdaki metinde kalın yazılmış kelimelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi **görülmez**?
A) Ünlü düşmesi B) Ünlü türemesi C) Ünsüz yumuşaması D) Ünsüz türemesi

23 Yukarıdaki metinde kalın yazılmamış olan ama **ünsüz yumuşaması** görülen bir kelime bulunuz. Kelimeyi kök ve eklerine ayırarak açıklayınız.

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **yazım yanlışı** vardır?
A) Kardeşim bana hiç inanmıyor.
B) Öğretmenimiz bizi kapıda bekliyor.
C) Sepetdeki elmalar kızarmıştı.
D) Ağabeyim sırrını kimseye söylemedi.

25 "Başlıyor" kelimesinde ünlü daralması olduğu hâlde "başlayacak" kelimesinde neden bu ses olayı görülmez? Açıklayınız.

26 İki öğrencinin görüşleri aşağıdadır. Hangi öğrenci haklıdır? Diğer öğrencinin yanlışını açıklayınız.
Ali: "Kitabı" kelimesinde ünsüz benzeşmesi vardır.
Ece: "Kitapta" kelimesinde ünsüz benzeşmesi vardır.

27 Aşağıdaki kelime gruplarının hangisindeki kelimelerin **hepsinde aynı** ses olayı görülür?

A) kitabı – kitapta – kitapçı
B) hakkı – omzu – bekliyor
C) ağzı – oğlu – burnu
D) diyor – başlayacak – rengi

28 Okul bahçesini anlatan 3 cümlelik bir paragraf yazınız. Paragrafınızda **üç farklı** ses olayına uğramış kelime kullanınız ve bu kelimelerin altını çizip ses olaylarını yazınız.

29 "renk + i → rengi" ama "renk + li → renkli"
İki kelimeden birinde ses olayı görülürken diğerinde neden görülmez? Açıklayınız.

30 "Zannetmek" kelimesindeki ses olayı aşağıdaki kelimelerin hangisinde de vardır?

A) omzu B) affetmek C) kanadı D) sepetçi

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**